

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

1

10.01.2024 बुधवासरः वि.सं. २०८० पौषकृष्णः चतुर्दशी पौषः 26 प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-77

2

वरिष्ठपुलिसाधीक्षिका
(SSP Mandi) मण्डी
सौम्या साम्बसिवन
डीआईजी-पदे पदोन्नता

3

भारतस्य
परममित्रेण इजरायलदेशेन
लक्षद्वीप- पर्यटनं सन्दृश्य विहिता
बृहती घोषणा, मालदीवाय
प्रदर्शितः दर्पण

4

महाभारत कथा
(उद्योग पर्वः) कुन्ती
कर्ण संवादः युद्धस्य
च दृढनिश्चयः

प्रासङ्गिकम्

राष्ट्रीय-पात्रता-परीक्षा
(NET) दिसम्बर 2023
इति परीक्षायाः परिणामः
अद्य आगमिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ. नरेन्द्रराणा
राष्ट्रीय-पात्रता-परीक्षा (NET)
दिसम्बर 2023 इति परीक्षायाः
परिणामः अद्य आगमिष्यति। राष्ट्रीय-
परीक्षा- एजेन्सी (NTA) इत्यनया सूचना
प्रसारिता अस्ति। परीक्षार्थिनः
आधिकारिकम् अन्तर्जालपुटं
ugcnet.nta.nic.in इत्यत्र
स्वपरिणामः द्रष्टुं शक्नुवन्ति।

जम्मू-कश्मीरस्य जम्मू-
क्षेत्रे भीषण- शैत्यप्रभावे
वायु- रेल- मार्ग-
यातायातः प्रभावितः

जम्मू-कश्मीरस्य जम्मू-क्षेत्रे भीषण-
शैत्यप्रभावे न्यूनता अधुना द्रष्टुं न
शक्यते। अनेन अस्मिन् क्षेत्रे वायु-
रेल- मार्ग- यातायातः प्रभावितः
अस्ति। उत्तर- रेलविभागस्य प्रवक्ता
प्रोक्तवान् यत् उत्तरक्षेत्रे
गभीरवाष्पसञ्चरणेन जम्मूतवी-
रेलस्थाने न्यूनतान्यूनं नवरेलयानानाम्
आवागमनं प्रभावितम् अभवत्। देशस्य
सम्पूर्ण- उत्तरक्षेत्रे भीषण- वाष्प-
सञ्चरणेन रेलसेवाः प्रभाविताः सञ्जाताः।
जम्मू-क्षेत्रे तापमानं चत्वारि-
दशमलव- त्रीणि- डिग्री- सेल्सियस्
इत्यासीत् अपरत्र दिवासमये तापमानं
एकादश- दशमलव- अष्टडिग्री
सेल्सियस् इत्यासीत्।

सुभाषितम्

सम्पूर्णं कुंभो न करोति शब्दं
अर्धोघटो घोषमुपैति नूनम्।
विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वं
गुणैर्विहीना बहु जल्पयन्ति॥

भावार्थः- इस प्रकार से आधा भरा हुआ
घड़ा अधिक आवाज करता है पर पूरा
भरा हुआ घड़ा जरा भी आवाज नहीं
करता उसी प्रकार से विद्वान अपनी
विद्वत्ता पर घमण्ड नहीं करते जबकि
गुणविहीन लोग स्वयं को गुणी सिद्ध
करने में लगे रहते हैं।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

राष्ट्रपति-भवने क्रीडापुरस्काराणां कार्यक्रमः,
क्रीडकैः भिन्न- भिन्न- क्रीडासु प्राप्तः पुरस्कारः

राष्ट्रपति-पदासीना द्रौपदी-मुर्मुः राष्ट्रपति-भवने एकस्मिन् कार्यक्रमे विंशतिः
त्रयोविंशतिः वर्षस्य राष्ट्रिय- क्रीडा- साहसिक- पुरस्कारान् प्रदत्तवती। एतेषु
क्रीडकेषु क्रिकेट- कीडकः मोहम्मद-शमी, चतुरंग- क्रीडिका आर.वैशाली, धनुर्धरौ
ओजस-प्रवीणः देवताले-अदिती-गोपीचन्द्र स्वामिनौ गोल्फ- क्रीडिका
दीक्षाडागरः, कबड्डी- क्रीडकौ ऋतुनेगी, पवन-कुमारौ च सम्मिलिताः सन्ति, ये
अर्जुन- पुरस्कारेण सम्मानिताः जाताः। इतः परं हाँकीति क्रीडकौ पी.सुशीला चानू
कृष्ण बहादुर पाठकौ, खो-खो क्रीडिका नसरीनः, लॉन- बाल्स- क्रीडिका पिंकी,
गुलिका प्रक्षेपकौ ऐश्वर्य प्रतापसिंहः एशा सिंहः च, स्कवैश- क्रीडकः हरिन्दरपाल-
सिंह-संधू, टेबल- टेनिस इति क्रीडिका अहिका- मुखर्जी, मल्ल- क्रीडकौ
सुनीलकुमारः अन्तिमः च, वुशू- क्रीडिका एन. रोशीबिना देवी, दृष्टिबाधितः
दिव्यांग- क्रिकेट- क्रीडकः इल्लूरी अजय- कुमार- रेड्डी, दिव्यांग- शरप्रक्षेपिका
शीतलदेवी, केनाइंग- क्रीडिका प्राचीयादवः च अर्जुन- पुरस्कारं प्राप्तवत्यः।

राजेशधर्माणी तकनीकी-शिक्षामंत्री
यादविन्द्रगोमा च आयुषमन्त्री,

हिमसंस्कृतवार्ताः-

शिमला।

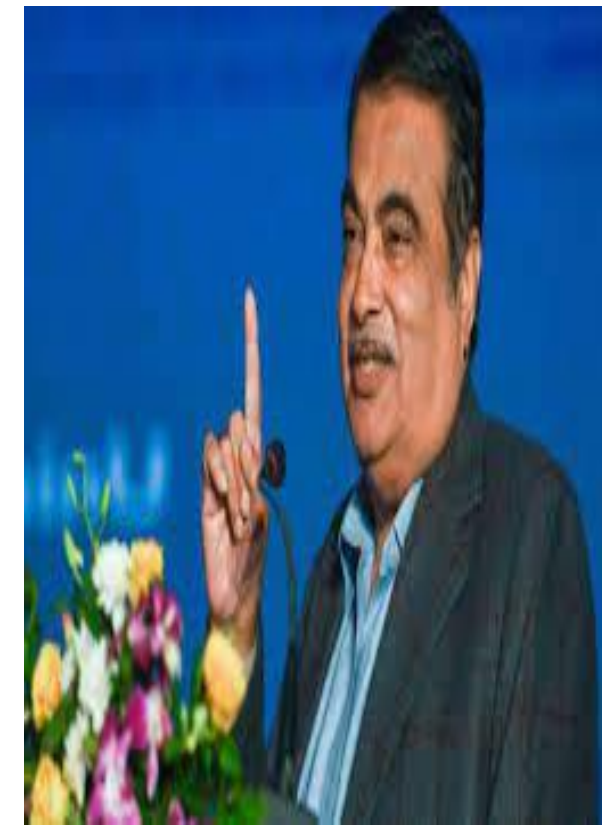
हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण द्वयोः नवनियुक्तयोः
मन्त्रिणोः कृते विभागानाम् आबंटनम्
कृतमस्ति। एतदर्थं प्रदेशसर्वकारस्य
मुख्यसचिवस्य पक्षतः अधिसूचना निर्गता
अस्ति। अधिसूचनाया अनुसारेण
राजेशधर्माणी तकनीकीशिक्षा, व्यवसायिक
एवम् औद्योगिकप्रशिक्षणस्य दायित्वं
निभालयिष्यति। यादविन्द्रगोमा च
आयुषविभागस्य युवासेवा एवं
क्रीडाविभागयोः कार्यभारं द्रक्ष्यति। अवधेयं
वर्तते यत् इतः पूर्वं तकनीकीशिक्षा,

व्यवसायिक एवम् औद्योगिकप्रशिक्षणस्य
दायित्वं शिक्षामन्त्रिणः रोहितठाकुरस्य पार्श्वे
आसीत्। आयुषविभागः मन्त्रिणः
हर्षवर्धनचौहानस्य पार्श्वे, युवासेवा एवं
क्रीडाविभागः लोकनिर्माणविभागस्य
मन्त्रिणः विक्रमादित्यसिंहस्य पार्श्वे आसीत्।

पञ्जाब प्रांतस्य फगवाड़ा- होशियारपुर मार्गस्य
चतुरलेनीकरणस्य शिलान्यासं करिष्यति नितिनगडकरी

केन्द्रीय- सडक- परिवहन- राजमार्गमन्त्री नितिनगडकरी बुधवासरे फगवाड़ा- होशियारपुर मार्गस्य
चतुरलेनीकरणस्य शिलान्यासं करिष्यति। समारोहात् पूर्वं होशियारपुरस्य दशहरा- क्रीडाङ्गणे विशालसभायाः
आयोजनं भविष्यति। केन्द्रीयराज्यमन्त्री सोमप्रकाशः पत्रकारैः सह उक्तवान् यत् केन्द्रीयमन्त्री नितिनगडकरी १०
जनवरी बुधवासरे होशियारपुरम् आगच्छति। सः १५५३ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य होशियारपुर-
फागवारा- चतुरलेनस्य, फागवारा- ऊना- मार्गस्य होशियारपुरस्य च नूतन- बाईपासस्य शिलान्यासं करिष्यति।
सः मध्याह्ने १२ वादने दशहरा- क्रीडाङ्गणे जनान् सम्बोधयिष्यति, अनेकानि नूतनानि परियोजनानि अपि
घोषयिष्यति, केन्द्रसर्वकारस्य उपलब्धीनां विषये जनान् सूचयिष्यति। सः अवदत् यत् होशियारपुर-फागवाड़ा-
मार्गस्य चतुरलेन- मार्गेण होशियारपुरस्य विकासः नवीन- ज्ज्वलतां प्राप्स्यति, जनाः अपि रोजगारं प्राप्नुयुः,
लुधियाना-नगरात् आगच्छन्तः जनाः अधुना बाईपास-मार्गेण प्रत्यक्षतया होशियारपुरं गन्तुं शक्नुवन्ति। अनेन
यातायात- समस्यायाः अपि समाधानं भविष्यति। सः फगवारा- नगरस्य सर्वेभ्यः भाजपानेतृभ्यः कार्यकर्तृभ्यः च
१० जनवरी दिनाङ्के प्रातः १० वादने जनता की रसोई हरगोबिन्दनगरं प्राप्तुम् आह्वानं कृतवान्।

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

वरिष्ठपुलिसाधीक्षिका (SSP Mandi) मण्डी सौम्या साम्बसिवन डीआईजी-पदे पदोन्नता

हिमसंस्कृतवार्ता:- मण्डी।

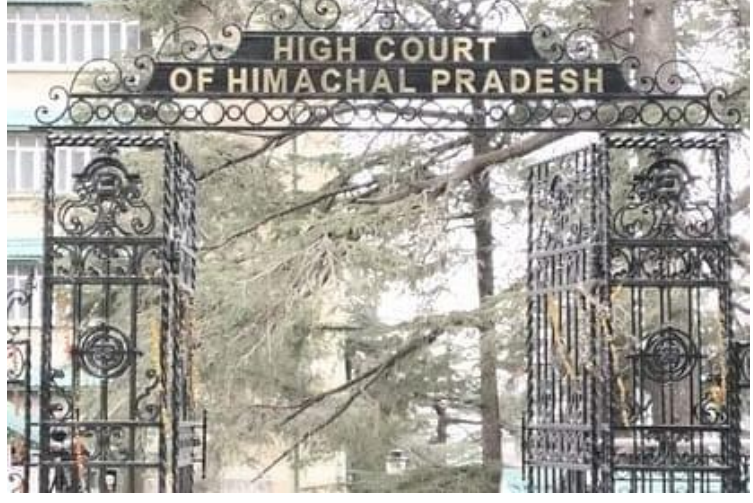
हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण भारतीयपुलिससेवायाः त्रयाणां वरिष्ठपुलिसाधिकारिणां पदोन्नतेः आदेशः प्रसारितः। प्रदेशसर्वकारस्य मुख्यसचिवस्य अधिसूचनायाः अनुसारेण २०१० वर्षस्य संवर्गस्य भारतीयपुलिससेवायाः अधिकारी पुलिसाधीक्षकः बद्दी मोहितः चावला, वरिष्ठपुलिसाधीक्षिका मण्डी सौम्या साम्बसिवन, पुलिसाधीक्षकः सतर्कताविभागः मण्डी राहुलनाथः च एतेषां त्रयाणां वरिष्ठपुलिसाधिकारिणां पदोन्नतिः नियमिताधारेण उपमहानिरीक्षकस्य (डीआईजी) पदे जाता अस्ति। त्रयाणां वरिष्ठपुलिसाधिकारिणाम् अग्रिमनियुक्तेः आदेशः पृथक्तया निर्गताः भविष्यन्ति।

पुलिसमहानिदेशकस्य संजयकुण्डोः पुलिसाधीक्षिकायाः शालिनी अग्रिहोत्र्याः स्थानांतरणादेशान् प्रतिस्वीकर्तुं याचिका निरस्ता

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुन्दनः।

राज्य उच्चन्यायालयेन हिमाचलस्य पुलिसमहानिदेशकस्य (डीजीपी) संजयकुण्डोः पुलिसाधीक्षिकायाः शालिनी अग्रिहोत्र्याः काङ्गड़ायाः च स्थानान्तरणस्य आदेशं निवृत्तं कर्तुं याचिका निरस्तीकृता अस्ति। मुख्यन्यायाधीशः एम. एस. रामचन्द्ररावः तथा न्यायाधीश ज्योत्सना रावल दुआ इत्येतयोः संभागपीठेन एषः

आदेशः दत्तः। पुरातनम् आदेशं निरन्तरं कुर्वन् न्यायालयेन राज्यसर्वकारेण एतयोः अधिकारिणौ स्वपदात् स्थानान्तरणं कर्तुम् आदेशः दत्तः। महाधिवक्ता अनूप वैद्यः निर्णयस्य विषये सूचनां दत्तवान्। उच्चन्यायालयेन प्रकरणस्य अन्वेषणार्थं एसआईटी- स्थापनस्य निर्णयः सर्वकाराय त्यक्तः अस्ति। प्रकरणे एसआईटी-सङ्घटनं कर्तुं सर्वकारः विचारयितुं शक्नोति। पुलिसमहानिरीक्षकस्य स्तरस्य पुलिसाधिकारी इत्यस्य अध्यक्षतायां एसआईटी इत्यस्य गठनं कर्तुं शक्यते। अग्रिमं स्थितिप्रतिवेदनं न्यायालये फरवरी २८ दिनाङ्के प्रवेशितं करिष्यति। उल्लेखनीयं यत् सर्वोच्चन्यायालयात् अन्तरिमाश्रयं प्राप्य कुण्डुः उच्चन्यायालयस्य अन्यस्मिन् पदे प्रति स्थानान्तरणस्य निर्णयं निवृत्तुं आवेदनं कृतवान् आसीत्। पुलिसाधीक्षिका काङ्गड़ा अपि तस्य विरुद्धं दत्तान् आदेशान् निवृत्तुम् आवेदनपत्रं प्रविष्टवती आसीत्। सा अन्वेषणं किमपि प्रकारेण प्रभावितं न करोति इति आवेदनपत्रे उक्तं यत् तस्य पदं निरन्तरं कर्तुं अनुमतिः दातव्या। २६ दिसम्बर दिनाङ्के उच्चन्यायालयेन पुलिसमहानिदेशकः (डीजीपी) कुण्डुं पुलिसाधीक्षिका (एसपी) काङ्गड़ा शालिनीं च वर्तमानपदेभ्यः निष्कासनस्य आदेशः दत्तः आसीत्। अस्मिन् विषये शीघ्रमेव आवश्यकानि पदानि स्वीकुर्वन्तु इति न्यायालयेन गृहसचिवाय आदेशः दत्तः आसीत्। तदनन्तरं कुण्डुः सर्वोच्चन्यायालयात् अन्तरिमाश्रयं प्राप्य स्थानान्तरणस्य विषये स्थगनादेशं प्राप्तवान्। अधुना उच्चन्यायालयेन तस्य स्थानान्तरणं निरस्तीकर्तुं याचिका निरस्ता अस्ति। पालमपुरव्यापारिणः निशांतकुमारशर्मणः सुरक्षायाः, प्रकरणस्य स्वतन्त्रजागृतेः च विषये उच्चन्यायालये अस्य विषयस्य श्रवणं क्रियते। न्यायालयेन व्यापारिणः सम्यक् सुरक्षां दातुं पूर्वमेव अन्तरिम-आदेशः निर्गताः सन्ति। अस्मिन् प्रकरणे निशान्तः एसपी काङ्गड़ा इत्यस्य स्थाने न्यायालये याचिकाम् अङ्गीकृतवान् आसीत्। सः एसपी- पक्षे स्वकर्तव्यनिर्वहणे प्रमादं कृतवान् इति आरोपं कृतवान् आसीत्। तस्मिन् एव काले डीजीपी न्यायालयं न्यवेदयत् यत् निशांतेन सह सम्पर्कं कर्तुं तस्य एकमात्रं अभिप्रायः अस्ति यत् सः पक्षद्वयस्य मध्यस्थतां कृत्वा विषयस्य समाधानं कर्तुम् इच्छति।

ओमानदेशे निरुद्धायाः शाहपुरस्य पवनायाः पार्श्वे प्राप्तः काङ्गड़ापुलिसः, तां सुरक्षितरूपेण गृहं प्रति आनेतुं क्रियन्ते प्रयत्नाः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। काङ्गड़ाजनपदस्य शाहपुरविधानसभाक्षेत्रस्य कुठारनाक्षेत्रस्य बालिका पवना भारतं त्यक्त्वा दुबईदेशं कार्यानुसन्धानार्थं गता परन्तु ओमानदेशं प्राप्ता सा ओमाने स्थितं भारतीयदूतावासं सुरक्षिततया प्राप्तवती अस्ति। बालिकायाः भातुः कृते प्रेषितस्य लाइव-स्थानस्य अनन्तरं काङ्गड़ापुलिसः ओमानदेशे भारतीयदूतावासेन सह सम्पर्कं कृतवान्

विधायक-प्राथमिकता गोष्ठीनां तिथयः निश्चिताः, मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः करिष्यति अध्यक्षता

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। वार्षिकस्य आय-व्ययकस्य २०२४-२५ कृते विधायकानाम् प्राथमिकतानिर्धारणाय प्रस्ताविता द्विदिवसीयसभा मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अध्यक्षतायां हिमाचलप्रदेशसचिवालये आयोजिता भविष्यति। २९, ३० जनवरी दिनाङ्के सभाः भविष्यन्ति। २९ जनवरी दिनाङ्के ऊना, हमीरपुरम्, सोलनम् इत्येतेषां विधायकैः सह प्रातः १०:३० वादनतः १:३० वादनपर्यन्तं, अपराह्ण २ वादनतः ५:०० वादनपर्यन्तं सिरमौरं, चम्बा, बिलासपुरम्, लाहौल-स्पीतिः इत्येतेषां विधायकैः सह सभा भविष्यति। ३० जनवरी दिनाङ्के काङ्गड़ा-किन्नौर-कुल्लू-जनपदानां विधायकैः सह प्रातः १०:३० वादनतः १:३० वादनपर्यन्तं, अपराह्ण २:०० वादनतः ५:०० वादनपर्यन्तं च शिमला- मण्डी- जनपदयोः विधायकैः सह सभा भविष्यति। एतासु सभासु वार्षिकस्य आय-व्ययकस्य २०२४ इत्यस्य कृते विधायिकप्राथमिकतानां निर्धारणाय चर्चा भविष्यति। सभासु २०२४-२५ वर्षस्य मित्तव्ययता- उपायाः, वित्तीयसंसाधनसङ्ग्रहः, उत्तमप्रशासनं च इति विषये विधायकैः प्राप्तानां परामर्शानां विषये अपि चर्चा भविष्यति।

स्वास्थ्यसेवासु कृत्रिममेधायाः उपयोगं करिष्यति सर्वकारः- मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः हमीरपुरे भविष्यति राष्ट्रीयकर्करोगचिकित्सा केन्द्रस्य स्थापना

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् राज्ये स्वास्थ्यसेवासु सुदृढीकरणाय आधुनिकप्रौद्योगिक्याः कृत्रिममेधायाः च उपयोगः सुनिश्चितः भविष्यति। विगतं दिवसे स्वास्थ्यविभागस्य उच्चस्तरीयसभायाः अध्यक्षतां कुर्वन् सः एतत् अवदत्। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः विविधक्षेत्रेषु कृत्रिममेधायाः उपयोगं सुनिश्चित्य बृहत्परिमाणेन कार्यं कुर्वन् अस्ति। अस्य कृते कृत्रिममेधामन्त्रालयस्य निर्माणमपि विचार्यते। एतादृशः महत्त्वाकांक्षी उपक्रमः प्रथमवारं देशे सर्वत्र क्रियते।

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः हमीरपुरे राष्ट्रिय- कर्करोगकेन्द्रस्य स्थापनां कर्तुं गच्छति। एतदर्थं सर्वाः प्रक्रियाः चरणबद्धरूपेण सम्पन्नाः भवन्ति। अस्मिन् केन्द्रे मुख्यतया चिकित्सालयः, प्रशामकचिकित्सा, निवारक-आन्कोलॉजी-केन्द्रं, आणविक- ऑन्कोलॉजी-केन्द्रं च विभागाः भविष्यन्ति। अस्मिन् केन्द्रे उच्चस्तरीयप्रौद्योगिक्याः उपयोगः सुनिश्चितः भविष्यति, विश्वस्तरीया निदानप्रयोगशाला च स्थापिता भविष्यति इति सः अवदत्। अस्मिन् केन्द्रे आणविक- ऑन्कोलॉजी- सहितानाम् अनेकानां नवीन- प्रौद्योगिकीनां उपयोगेन रोगिणां कृते उत्तमस्वास्थ्यसुविधाः प्रदत्ताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः राज्ये सम्प्रति कार्यरताः कर्करोगचिकित्सा-एककाः अपि सुदृढाः करिष्यन्ति।

लोकनिर्माणविभागस्य प्रथम- कैल्शियम-क्लोराइडसंयंत्रस्य मंत्रिणा विक्रमादित्यसिंहेन कृतम् उद्घाटनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

लोकनिर्माणविभागेन प्रथमं कैल्शियम-क्लोराइडसंयंत्रम् आरब्धम् अस्ति। अधुना विभागकर्मचारिभिः हिमस्य निष्कासनार्थं बहु परिश्रमः न करणीयः भविष्यति। अत्यधिकहिमपातस्य सन्दर्भे विभागः कैल्शियमक्लोराइडसिञ्चति। विभागः दुर्गते हिमपातात् पूर्वं पश्चात् च मार्गेषु कैल्शियमक्लोराइड सिञ्चति। अस्य कारणात् मार्गं हिमस्य सञ्चयः न भविष्यति, यातायातस्य बाधा अपि निवारिता भविष्यति। लोकनिर्माणविभागस्य मन्त्री विक्रमादित्यसिंहः एवम् उक्तवान्। विक्रमादित्यसिंहः सोमवासरे शिमलानगरे लोकनिर्माणविभागस्य प्रथमस्य कैल्शियमक्लोराइड संयंत्रस्य उद्घाटनं कृतवान्। सः

अवदत् यत् भविष्ये लोकनिर्माणविभागः राज्यस्य १२ प्रचण्डहिमपातक्षेत्रेषु एतादृशानि संयंत्राणि स्थापयिष्यति। सः अवदत् यत् एषा पद्धतिः अतीव अल्पयसी अस्ति, तस्य व्ययः प्रतिकिलोमीटर् (एकलेन) केवलं ५०० रूप्यकाणि एव भवति। सः अवदत् यत् कैल्शियमक्लोराइड, ब्राइन इत्यस्य च संयंत्रम् स्थापितम् अस्ति, यस्य सज्जं मिश्रणं जलेन सह मार्गेषु सिञ्चितं भविष्यति, येन मार्गेषु, पादमार्गेषु च हिमः द्रवितः भविष्यति। सः अवदत् यत् प्रायः वृद्धाः बालकाः च मार्गेषु पतितस्य हिमस्य उपरि गच्छन्तः पतन्ति, क्षतिग्रस्ताः च भवन्ति। सः अवदत् यत् इदानीं एतया पद्धत्या मार्गेषु हिमस्य सञ्चयः न भविष्यति, अतः हिमपातकाले यातायातस्य सुचारुः एव तिष्ठति, दुर्घटनानां आशंका अपि न्यूनीभवति। विक्रमादित्यसिंहः अवदत् यत् पूर्वं हिमनिष्कासनकार्ये भ्रष्टाचारः भवति स्म, पूर्वं अपि विधानसभायां एतस्य विषये बहुवारं स्वरं उत्थापितवान् आसीत्। सः अवदत् यत् वर्तमानसर्वकारेण भ्रष्टाचारस्य पूर्णतया निवारणाय एतत् उपक्रमः कृतः, यस्य अन्तर्गतं अस्य संयंत्रस्य उद्घाटनं कृतम् अस्ति।

तदनन्तरं बालिकायाः सुरक्षिततया भारतीयदूतावासं प्रति नीता, यत्र बालिका स्वपरिवारस्य सदस्यैः सह काङ्गड़ापुलिसेन अपि सम्पर्कः अभवत्। अधुना बालिकां भारतं प्रति आनेतुं वीजासम्बद्धाः औपचारिकताः सम्पन्नाः सन्ति, शीघ्रमेव बालिका स्वगृहं प्राप्स्यति। एतत् एव न, अस्मिन् प्रकरणे काङ्गड़ापुलिसेन तस्य अभिकर्तुः प्रश्नोत्तरं कृतम् यः बालिकां दुबईदेशं प्रेषितवान्। उक्तं यत् बालिका कार्यार्थं दुबईदेशं प्रेषिता भविष्यति, परन्तु सा ओमानदेशं कथं प्राप्तवती इति अद्यापि अन्वेषणस्य विषयः अस्ति तथापि बालिकायाः भ्रात्रा च आरोपाः क्रियन्ते यत् अभिकर्तुः सहभागितया एव एतत् सा दुबईनगरं गता। तस्य स्थाने सा ओमानदेशं प्राप्तवती, तत्र सा विपत्तौ अभवत्। काङ्गड़ाजनपदस्य एएसपी हितेशलखनपालः अवदत् यत् ओमानदेशे निरुद्धा कुठारनाक्षेत्रस्य पवना सुरक्षिततया भारतीयदूतावासं प्रति आनीता, औपचारिकतां सम्पन्नं कृत्वा सा शीघ्रमेव भारतं प्रेषिता भविष्यति।

भारतस्य परममित्रेण इजरायलदेशेन लक्षद्वीप- पर्यटनं सन्दृश्य विहिता बृहती घोषणा, मालदीवाय प्रदर्शितः दर्पणः

भारतस्य मित्रराष्ट्रेण इजरायलदेशेन अपि मालदीव राष्ट्राय दर्पणं दर्शयता लक्षद्वीपस्य प्राकृतिकं सामुद्रिकं च मनोमोहकं सौन्दर्यं श्लाघितम्। युगपदेव अनेन लक्षद्वीपस्य सन्दर्भे एका बृहती घोषणापि कृता। इजरायलदेशेन प्रोदितं यत् सः अस्मिन् केन्द्रशासिते प्रदेशे शीघ्रमेव समुद्रजलस्य स्वच्छीकरणस्य पतियोजनायां कार्यम् आरभ्यते। ध्येयम् अस्ति यल्लक्षद्वीपः एकः तादृशः द्वीपः अस्ति यत्र मधुरपेयजलस्य सङ्कटमस्ति। अथ च इजरायल देशस्य पार्श्वे समुद्रस्य लावणिक जलस्य मधुरपेयजले परिवर्तनस्य आधुनिकः प्रविधिः अस्ति, यद्धि डिसेलिनेशन इति कथ्यते। एतद् अन्तर्गतम् अनेन प्रविधिना समुद्रजले विद्यमानान् हानिकर- खनिजान् अन्यांश्च जलदोषान् अपाकृत्य सामुद्रिकं तज्जलं सुपेयं विधीयते। इदं विदितचरमेव यद् इजरायल देशः अपि परितः समुद्रेण परिधीकृतः अस्ति। अथ च तत्रत्या भूमिरपि सिकताकणान्विता वर्तते, अत एव तत्रापि समुद्रपेयजलस्य नैसर्गिकी समस्या वर्तते। किन्तु इजरायलदेशः समुद्रस्य लावणिकं जलं डिसेलिनेशन इत्याख्येन अत्याधुनिक- जल-संशोधनप्रविधिना पेयजले परिवर्त्य निज आवश्यकताः सम्पूरयति। लक्षद्वीपे पर्यटनप्रवर्धनदृशा डिसेलिनेशन इति जलशोधनप्रविधिः अतिशय लाभप्रदः महत्त्वपूर्णः च भवितुम्

स्वर्णमोलरत्नः क्रिकेट क्रीडा जगति मुजफ्फरपुरस्य प्रतिष्ठां वर्धयति, क्रिक हीरोस इति नामाङ्कितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी मुजफ्फरपुरनगरात् बहिः आगत्य अन्तर्राष्ट्रीय- क्रिकेटजगति नाम कृतवान् शाहबाज नदीमस्य सफलतायाः अनन्तरं पुनः अन्तर्राष्ट्रीय- क्रिकेट- क्रीडायाः विषये अस्य नगरस्य आशाः उत्थापिताः सन्ति। क्रिकेट-जगति केवलं १२ वर्षाणि यावत् स्वर्णयुगं मुजफ्फरपुरं तथैव सम्पूर्णं बिहारं गौरवपूर्णं वर्तते। नगरस्य गोबरसाहीमोहल्लानिवासिनः अमोलरत्नस्य पुत्रः स्वर्णमोलरत्नः अल्पवयसि एव क्रिकेटजगति सशक्तः फलकक्रीडकः इति प्रतिष्ठां स्थापितवान्। गतवर्षे २०२३ तमे वर्षे क्रीडितेषु मेलनेषु सः आहत्य ११७ पालीषु ५००९ धावनांकान् कृतवान्, यासु एतादृशाः बहवः महत्त्वपूर्णाः मेलनानि सन्ति यदा २७६ रनस्य अनुसरणं कुर्वन् स्वर्णमोलरत्नः केवलं ९९ कन्दुकेषु ११ षट्कं कृतवान्। अन्तर्राष्ट्रीयक्रिकेट-क्रीडकः शिवम मावी अपि अस्य प्रदर्शनस्य कृते स्वर्णमोलरत्नस्य प्रशंसाम् अकरोत्। बल्लेबाजीक्षेत्रे उत्तमप्रदर्शनस्य कारणात् अद्यत्वे स्वर्णमोलरत्नस्य नाम देशस्य उदीयमान- क्रीडकानां मध्ये समाविष्टम् अस्ति। भारतस्य प्रायः सर्वेषां क्रिकेट-क्रीडकानां अभिलेखं रक्षति इति जालपुटेन देशे सर्वत्र उपस्थितानां प्रायः चतुर्णां कोटि- क्रिकेट-क्रीडकानां मध्ये स्वर्णमोलरत्नं इमर्जिंग-बैटर-वर्गस्य कृते नामाङ्कितम् अस्ति अस्मिन् वर्गे कुलम् दश क्रीडकाः जालपुटेन समाविष्टाः सन्ति, येषु स्वर्णमोलरत्नम् अपि अस्ति। भवद्भ्यः वदामः यत् २०२३ तमस्य वर्षस्य मेलनेषु देशस्य सर्वेभ्यः नवोदितानां क्रिकेट- क्रीडकानां प्रदर्शनस्य आधारेण क्रिक हीरोस इत्यनेन एतेषां क्रीडकानां चयनं कृतम् अस्ति। स्वर्णमोल कथयति यत्, सः स्वविद्यालयात् एव क्रिकेट क्रीडितुं आरब्धवान् यत्र विद्यालयस्य शिक्षकः तालिब अली तस्य प्रतिभां ज्ञात्वा तस्य प्रेरणाम् अयच्छत्। प्रारम्भिकदिनेषु क्रीडित्वा स्वर्णमोल इत्यनेन निर्णयः कृतः यत् इदानीं क्रिकेट इत्यस्य जीवनं कर्तव्यम् अस्ति। अग्रे प्रशिक्षणं स्वर्णमोलस्य मार्गदर्शकानां मध्ये शरन्दीपसिंहः अपि अन्तर्भवति स्म, प्रसिद्धः अन्तर्राष्ट्रीयः क्रिकेट-क्रीडकः तथा पूर्व-बीसीसीआई-चयनकर्ता, बिहार- क्रिकेट- दलस्य नायकः, तारिक-उल-रहमानः, यः एयर इण्डिया-सऊदी-अरेबिया-दलस्य प्रशिक्षकः आसीत्। अन्तर्राष्ट्रीय-क्रिकेट-क्रीडायां भारतीयः क्रीडकः, पंकजसिंहः, यः राजस्थानस्य कृते रणजी- क्रीडां कृतवान्। स्वर्णमोल इत्यनेन उक्तं यत् अद्य क्रिकेट-क्रीडायां यत्किमपि स्थानं प्राप्तवान्, तस्मिन् तस्य प्रशिक्षकस्य महती भूमिका अस्ति। स्वर्णमोल सम्प्रति भारतीय- बल्लेबाजस्य शिखर धवनस्य मार्गदर्शनेन चालितस्य संस्थायाः पुश- स्पोर्ट्स- इत्यस्मिन् प्रशिक्षणं गृह्णाति, तत्रैव अन्यैः अनेकैः प्रमुखैः संस्थाभिः सह देशः सः उत्तरप्रदेश क्रिकेटसङ्घस्य अञ्चलपरिक्षणचयनं, दिल्लीसर्वकारस्य दिल्लीराज्यविद्यालयक्षेत्रचयनम् इत्यादिषु बृहत्कार्यक्रमेषु अपि क्रिकेट क्रीडितवान् अस्ति। स्वर्णमोलरत्नस्य पिता अमोल रत्नः कथयति, स्वर्णमोलः क्रिकेट-क्रीडायाः विषये अतीव अनुरागी अस्ति, सः प्रतिदिनं क्षेत्रे ४ तः ६ होरा यावत् अभ्यासं करोति, सः अग्रे वदति यत् स्वर्णमोलस्य माता निककी गुप्ता कोरोना-काले मृता, तस्य माता सर्वदा मातुः स्वप्नं पूर्णं कर्तुं यत् स्वर्णमोलः अन्तर्राष्ट्रीयक्रिकेट- क्रीडायां भारतस्य कृते क्रीडितव्यम् इति, स्वर्णमोल क्रीडाङ्गणे दिवारात्रौ स्वेदं कुर्वन् अस्ति।

संस्कृतभारती उत्तराञ्चलम् कुमाऊं-संभागद्वारा आयोजित- आवासीयप्रबोधनवर्गस्य समापनकार्यक्रमः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी

राममन्दिरधर्मशालारेलवेबाजारहल्द्वान्यां सञ्जातः। अयमावासीयप्रबोधनवर्गः ०१ जनवरी २०२४ तः ०९ जनवरी २०२४ यावत् प्राचलत्। यस्मिन् मुख्यातिथिः डॉ. जोगेन्द्रसिंहखुराना, निदेशकः कृष्णशोधकेन्द्रम्, विशिष्टातिथिः प्रदीप बिष्टः पूर्वजिल्लाध्यक्षः भाजपा हल्द्वानी, सरस्वतातिथिः दिनेश लोशाली महोदयः आसीत्। कार्यक्रमे अध्यक्षपदं प्रदेशाध्यक्षा जानकी त्रिपाठीवर्या उढवति। वर्गाधिकारी कैलाशपन्तमहोदयः प्रशासनप्रमुखः प्रकाशभट्टमहोदयः अपि भागम् उढवन्तौ। मुख्यातिथि डॉ. जोगेन्द्रसिंहखुराना महोदयः अकथयत् संस्कृतिप्रवर्धनार्थं संस्कृतभारतीद्वारा कृतमेतत् कार्यम् अतीव प्रशंसनीयम्। सः स्वस्य कृष्णा- शोधकेन्द्रेऽपि संस्कृतसंभाषणशिबिराणां आयोजनविषयकमाश्वासनं दत्तवान्। विशिष्टातिथिः प्रदीप बिष्टमहोदयः अवदत् यत् भारतस्य प्रतिष्ठा संस्कृते एव वर्तते। यस्मात् भारतस्य कीर्तिः भवति तत् संस्कृतं संस्कृतिश्च। अस्माभिः संस्कृतम् अग्रे नेतव्यं, संस्कृतभारत्याः अयं विश्वव्यापी कार्यक्रमः यथार्थतया प्रशंसनीयः अस्ति। सारस्वतातिथिः दिनेश लोशालीमहोदयः अपि संस्कृतभारती सहकारेण हल्द्वानी-ऑनलाईन-संस्थायाः माध्यमेन वार्तालाप-शिबिरस्य आयोजनस्य आश्वासनं प्रादात्। जानकीत्रिपाठी सर्वेभ्यः कृतज्ञतां प्रकटितवती। संस्कृतस्य प्रचारार्थं संस्कृतभारत्या क्रियमाणानां विविधानां कार्याणां विषये सूचनां दत्तवती। कार्यक्रमस्य संचालनं डॉ. जगदीशचन्द्रपाण्डेय इत्यनेन कृतम्। प्रान्तीयशिक्षाप्रमुखः डॉ. राघव झा संस्कृतभारत्याः कृतकार्यस्य विषये विस्तृतां सूचनां दत्तवान्। कार्यक्रमे कक्षाशिक्षणप्रमुखः दीपचन्द्रजोशी महोदयः कक्षावृत्तं प्रस्तुतवान्। अतिथिनां परिचयः कक्षायाः मुख्याध्यापकेन श्रीमताजगदीशचन्द्रजोशीमहोदयेन कृतः। कक्षायां आहत्य ४३ शिक्षार्थिनः प्रशिक्षणं गृहीतवन्तः। कार्यक्रमे प्रांतीयसहमंत्री डॉ. चंद्र प्रकाश उप्रैतिः, मोहित जोशी, ज्योतिप्रकाशः, अंकित पाण्डेय, प्रकाश चंद्र जांगी, डॉ. कमल चंद्र बेलवालः, डॉ. अभिषेक परगाँई डॉ. हेमंत जोशी, डॉ. नीरज जोशी, संजय भट्टः, कुमारी उमा सैनी, जतिन जोशी, अब्दुल कविः, निशांतः, निष्कर्षः, नाजिया इत्यादयः प्रशिक्षणार्थिनः, प्रशिक्षकाश्च उपस्थिताः आसन्।

चलचित्रवार्ता: कैटरीना विजयसेतुपतिं न जानाति स्म! गूगल-माध्यमेन अन्वेषितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, मुम्बई।

बॉलीवुडभिनेत्री-कैटरीना कैफ सम्प्रति 'मेरी क्रिसमस' इति चलचित्रस्य कारणेन वार्तायां वर्तते। अस्मिन् चलचित्रे सा दक्षिणस्य प्रसिद्धेन अभिनेता-विजयसेतुपतिना सह द्रष्टुं गच्छति। अद्यकाले कैटरीना विजयः च चलचित्रस्य प्रचारकार्ये व्यस्तौ दृश्यन्ते। अद्यैव प्रचारस्य मध्ये कैटरीना विजयसेतुपतिसम्बद्धं रोचकम् आख्यानां प्रसारितं कृतवती। साक्षात्कारे कैटरीना गूगल-इत्यत्र अन्वेषणं कृत्वा विजयं दृष्टवती इति अवदत्। बॉलीवुड-हङ्गामा इत्यस्मै दत्ते साक्षात्कारे कैटरीना अवदत् यत् 'विजयसेतुपतिः' इत्यस्य '८३' इति चलचित्रं मया दृष्टम्। अस्मिन् विषये 'मेरी क्रिसमस' इत्यस्य निदेशकः श्रीरामः कथयति यत् एतत् १६ आसीत्, न तु ८३ इति। अस्मिन् विषये क्षमायाचनां कुर्वन् कैटरीना वदति- आम्, अहं विजयसेतुपतिं १६ इति चलचित्रे दृष्टवान्, तत् चलचित्रं मम बहु रोचते स्म। तदनन्तरं कैटरीना तृषा-विजययोः चलचित्रस्य प्रशंसाम् अकरोत्, चलचित्रस्य दृश्यानि अद्भुतानि इति च अवदत्। तयोः युग्मीकरणं मम अतीव रोचते स्म। विजयम् अहम् अस्मात् चलचित्रात् एव जानामि स्म। ततः परं कैटरीना अवदत् यत् यदा 'मेरी क्रिसमस' चलचित्रस्य निर्देशकः श्रीरामः तया सह विजयसेतुपतिं कास्ट-करणस्य विषये कथयति स्म तदा अहं तस्य नाम गूगलमाध्यमेन अन्वेषितवती यत् मम स्मृतिः ताजगीकृता भवेत्। अन्वेषणं कुर्वन् तस्य श्वेतकेशस्य चित्रम् आगतम्। परन्तु तस्याः तत् चित्रं मम अतीव रोचते स्म। वयं भवद्भ्यः वदामः यत् कैटरीना कैफ-विजयसेतुपतियोः चलचित्रं 'मेरी क्रिसमस' चलचित्रं जनवरीमासस्य १२ दिनाङ्के प्रेक्षागृहेषु प्रदर्शितं भविष्यति। एतत् रोमाञ्चकं चलच्चित्रम् अस्ति। अस्मिन् विजयसेतुपतिः नकारात्मकभूमिकायां दृश्यते।

भारत-देशस्य समृद्धपरम्परां संरक्षितुं वैश्विक सम्बन्धान् सुदृढं कर्तुं च प्रवासि-भारतीयानां समर्पणं प्रशंसनीयम्- प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी प्रवासी- भारतीय- दिवसमुपलक्ष्य जनेभ्यः वर्धापनानि दत्तवान्। मोदी प्रोक्तवान् यत् सम्पूर्ण- विश्वे भारतीय- प्रवासिनां योगदानस्य उपलब्धीनां च उत्सव- प्रतीकत्वेन अयं दिवसः महत्त्वपूर्णः विद्यते। सः प्रोक्तवान् यत् देशस्य समृद्धपरम्परां संरक्षितुं वैश्विक सम्बन्धान् सुदृढं कर्तुं च प्रवासि-भारतीयानां समर्पणं प्रशंसनीयम् अस्ति। विदेशमन्त्री डॉ जयशङ्करः सूचनाप्रसारणमन्त्री अनुरागठाकुरः चापि प्रवासी- भारतीय- दिवसमुपलक्ष्य आविर्भूतं समुपस्थितेभ्यः भारतीय- प्रवासिभ्यः शुभकामनाः प्रदत्तवन्तौ। डॉ जयशङ्करः प्रोक्तवान् यत् देशः प्रवासि- भारतीयानां उपलब्धिषु गौरवान्वितः अस्ति। सः प्रोक्तवान् यत् प्रवासि- भारतीयानां उत्कृष्ट- योगदानेन भारतस्य वैश्विक- प्रतिष्ठायाः सम्बन्धे महती भूमिका निर्वक्ष्यते। ठाकुरः प्रोक्तवान् यत् देशस्य आर्थिक- विकासे समृद्धौ च प्रवासि- भारतीयानां महत्त्वपूर्ण- भूमिका वर्तते।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

लङ्काकाण्डम्! (अष्टपञ्चाशत्तमः सर्गः)
सीतां प्रति श्रीरामस्य कटूक्तिः,
सीतायाः च अग्निपरीक्षा

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः
pradipnath997@gmail.com

पार्श्वे स्थितां तां मैथिलीं सम्प्रेक्ष्य रामः हृदयान्तर्गतं भावं व्याहर्तुम् आरभत। भद्रे! अहं रणे शत्रुं जित्वा तव उद्धारम् अकरवम्। पौरुषात् यदनुष्ठेयं तदेव उपपादितम्। युगपत् अपमानश्च शत्रुश्च निहतौ मया। अद्य मम श्रमः प्रतिज्ञा च पूर्णा अभवत्। मम अनुपस्थितौ चलचित्तेन राक्षसेन त्वम् आनीता, दैवसम्पादितः दोषः मया मानुषेण जितः। हनुमतः समुद्रस्य लङ्कानं लङ्कायाः च मर्दनं श्लाघ्यं सफलं च अभवत्। ससैन्यस्य सुग्रीवस्य परिश्रमः सफलः अभवत्। विभीषणस्यापि अद्य परिश्रमः सफलः अभूत् यः स्वं वीरं

भ्रातरं त्यक्त्वा मां स्वयमुपस्थितः अभवत्। इत्येवं वदतः श्रीरामस्य वचनं श्रुत्वा मृगीवोत्फुल्लनयना देवी सीता अश्रुपरिप्लुता अभवत्। तदा श्रीरामः समीपे हृदयप्रियां दृष्ट्वा जनवादभयात् तस्य हृदयं द्विधा अभवत्। ततः वानरराक्षसानां मध्ये स्थिताम् उत्पलपत्राक्षीं सीतां श्रीरामः अब्रवीत् हे प्रिये! मनुष्येण यत् कर्तव्यं तव धर्षणं परिमार्जयितुं मम च मानरक्षणार्थं रावणं हत्वा मया तत् कृतम्। हे भद्रे! सुहृद्भिः सह मया यः युद्धपरिश्रमः कृतः सः परिश्रमः त्वदर्थं न अपितु तव अपमानस्य परिमार्जनार्थं मम विख्यातवंशस्य मानरक्षणार्थं च। हे सीते! तव चरित्रे मम सन्देहः अस्ति। अतः त्वां दृष्ट्वा मम अत्यन्तं कष्टं भवति। रावणाङ्कपरिक्लिष्टां दुष्टेन दृष्ट्वा चिरं परगृहोषितां स्त्रियं कश्चिदपि तेजस्वी पुरुषः पुनः ग्रहीतुं न शक्नोति। अत एव एताः याः दश दिशः दृश्यन्ते, त्वं याम् इच्छति तां दिशं गच्छ। इदानीं त्वया मम कार्यं नास्ति। या सर्वदा प्रियवाक्यम् अशृणोत् सा मानिनी सीता सहसा पत्युः मुखात् अप्रियं वाक्यं श्रुत्वा नेत्रयोः अश्रूणि मुञ्चन्ती कम्पते स्म। सरोषेण राघवेण उक्तं परुषं रोमहर्षणं वाक्यं श्रुत्वा जानकी अत्यन्तं व्यथिता अभवत्। सा च अत्यन्तं लज्जिता अभवत्। ततः सा अश्रूणि मार्जयन्ती शनैः गद्गदया वाचा भ्रातरं वाक्यम् अब्रवीत् हे नाथ। मां किमर्थम् ईदृशं रूक्षं श्रोत्रदारुणं वाक्यं श्रावयसि। हे महाबाहो! अहं तथा नास्मि यथा माम् अवगच्छसि। अहं मम चरित्रं शप्त्वा वदामि, मयि विश्वसिहि। पृथक् स्त्रीणां प्रचारेण त्वं जातिं परिशङ्कसे। त्वया तु अहं बहुवारं परीक्षिता, अतः इमां शङ्कां त्यज। हे प्रभो! यदहं विवशा शरीरसंस्पर्शं गतास्मि तत्र मम तु दोषः नास्ति, दैवं हि तद् अकरोत्। पराधीनेषु शरीरेषु अहं किं करिष्यामि यत्र मम कश्चिदपि रक्षकः न स्यात्। परन्तु मदधीनं यद् मम हृदयं तु त्वयि एव वर्तते।

विश्वकर्मा

भवनं, मन्दिरं, मार्गः, सेतुः इत्यादीनां निर्माणं शिल्पिनां प्रयासकारणतः सम्भवति। भगवता तेभ्यः तत्कार्यार्थं विशिष्टकला प्रदत्ता वर्तते। कलासु विविधक्षेत्रीयाः कलाः भवन्ति। यस्यां कलायां यस्य समुचिता योग्यता स्यात्, सः हि तत्कार्यं कर्तुं प्रभवेत्, न सर्वे। अतः वस्तूनां निर्माणकलापि एका महती कला। एवमेव इदं जगदपि केनापि रचितं वर्तते। यः इदं विश्वं रचितुं समर्थः जातः सः 'विश्वकर्मा' इति नाम्ना ख्यातो वर्तते। प्रभासनामधेया वसुपत्नी, या योगसिद्धा, महासती स्यात् सा सर्वेषां देवशिल्पिनां माता वर्तते। देवानां समस्तं विमान- अस्त्र- शस्त्रादिकं तथा हि निर्मितमासीत्। लङ्कायाः स्वर्णपुरीं, द्वारिकाधाम, भगवतः जगन्नाथस्य श्रीविग्रहं च सा हि निर्मितवती आसीत्। अस्याः एकं नाम 'त्वष्टा' इत्यस्ति। सूर्यपत्नी संज्ञा एतस्याः हि पुत्री वर्तते। तस्याः विश्वरूपः, वृत्रः चेति द्वौ पुत्रौ जातौ। सर्वमेधद्वारा तौ जगत्सृष्टिं कारितवन्तौ। आत्मबलिदानेन निर्माणकार्यं पूर्णकृतवन्तौ। समस्तशिल्पानाम् तौ अधिदेवौ स्तः। भगवतः श्रीरामस्य कृते सेतुनिर्माणकार्ये संलग्नः वानरराजः नलः, एवं नीलश्च एतयोः अंशेन हि समुद्रतौ आस्ताम्। हिन्दूशिल्पिनः स्वकर्मोन्नत्यर्थं भाद्रपदमासस्य सङ्क्रान्तिदिवसे विश्वकर्मणः आराधनां कुर्वन्ति। तद्दिने ते शिल्पोपकरणानि कार्यार्थं न व्यवहरेयुः, अपितु स्वच्छीकृत्य तानि सश्रद्धं पूजयेयुः। भारते सर्वत्र, विशेषतः बंगाले प्रतिवर्षम् इयं पूजा सम्यक् प्रचलतीति शुभम्।

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

महाभारत कथा (उद्योग पर्वः) कुन्ती कर्ण संवादः युद्धस्य च दृढनिश्चयः

यदा सर्वप्रयत्नाः असफलाः अभवन्, युद्धनिवारणसम्भावना न आसीत् तदा श्रीकृष्णस्य परामर्शेण माताकुन्ती कर्णेन सह मिलितुं अगच्छत्। कर्णः उवाच- हे देवी ! अहं कर्णः राधाधिरथपुत्रः प्रणमामि ते पादौ । कस्मात् कष्टं त्वं इह आगतासि ब्रूहि ! कथं सेविष्यामि । कुन्ती उवाच- कर्ण ! न त्वं राधापुत्रः त्वं तु कुन्तीपुत्रः । मम पुत्रोऽसि त्वम्!! पिता तव न अधिरथः, न त्वं सुत्कुले जातोऽसि। मम एतत् वचनं सम्यक्तया स्वीकुरु। मम कुमारीकाले मम गर्भात् प्रथमः पुत्रः जातः । महाराज कुन्तीभोजस्य गृहे निवसन् मया भवतः गर्भधारणं कृतम्, अतः पुत्र! त्वं पार्थः असि। कर्ण! अयं जगतः प्रकाशोष्णप्रदः सूर्यः मम गर्भात् भवद्विधं शूरं पुत्रं शस्त्रधारिषु श्रेष्ठं जनितः । परिश्रमी पुत्र ! अहं त्वां पितुः गृहे प्रसूतवती । जन्मात् आरभ्य त्वं कुण्डल-कवचधारि देवबालवत् सुन्दरोऽसि । पुत्र ! सङ्गात् धृतराष्ट्रपुत्रान् सेवसे भ्रातृअविज्ञा न कदाचिदहंसि । सर्वं श्रुत्वा कर्णः कुन्तीं अवदत् यत् दुर्योधनात् मम बहवः अनुग्रहाः सन्ति येन अहं तं त्यक्तुं न शक्नोमि तथा च अहं भवत्याः वचनं ददामि यत् भवत्याः वयं षट् पुत्राः सन्ति अहं केवलं अर्जुनेन सह पूर्णशक्त्या युद्धं करिष्यामि। यतः मम तेनैव सह वैरं वर्तते, अन्येषां भ्रातृणां किमपि हानिं न करिष्यामि। अतः अर्जुनः म्रियते अहं वा म्रियते अपि भवतः पञ्च पाण्डवाः एव जीविताः भविष्यन्ति।

सर्वे प्रयत्नाः सफलाः अभवन्, कुन्तिः निराशा प्रत्यागतवती, युद्धं च निश्चितम् आसीत् । रात्रौ दुर्योधनः मित्रैः सह सम्भाषणं कृत्वा भीष्मं कौरवसेनापतिं कृतवान् । अस्मिन् विषये कर्णः प्रतिज्ञा कृतवान् यत् भीष्मे युद्धक्षेत्रे स्थिते सति सः शस्त्राणि न ग्रहीष्यति । अन्ते च भीष्मः सेनापतिपदं स्वीकृतवान्, परन्तु सः पाण्डवानां वधं न करिष्यामि, अपितु पाण्डवसेनायाः वधं करिष्यामि इति स्पष्टं कृतवान् । एतस्मिन् समये भगवान् वेङ्कयासः धृतराष्ट्रं मिलितुं आगतः । धृतराष्ट्रः वीराणां शौर्यं श्रोतुम् इच्छां प्रकटितवान् । व्यासः संजयाय दिव्यं दर्शनं दत्त्वा धृतराष्ट्राय अवदत् यत् अत्र उपविश्य युद्धस्य सर्वाणि वार्ताः ज्ञातुं शक्यति ।

एतेषां यन्त्राणां माध्यमेन पारदः, गन्धकादिषु रसायनिकरूपेण उपचारं कृत्वा औषधानि निर्मिताः आसन् । नागार्जुनः 'रसरत्नाकर' इति ग्रन्थे खनिजदालचीनीतः पारदः प्राप्तुं आसवनप्रक्रियायाः विस्तारं करोति । 'रसरत्नसमुच्चय' इत्यत्र अपि च तदनन्तरं चरक / सुश्रुतसंहितासु अपि एतादृशः संस्कारः दृश्यते । अत्र आसवनप्रक्रियायाः कृते ढेकीयन्त्रस्य उपयोगः वर्णितः अस्ति । विडम्बना अस्ति यत् पारदप्राप्तेः आधुनिकपद्धतिः अस्मिन् पुस्तके दत्तस्यैव संस्कारः अस्ति, केवलं आधुनिकसाधनैः सह...! एतत् अतीव महत्त्वपूर्णम् अस्ति। खीष्टात् पञ्चशत / षट्शतवर्षाणि पूर्वं अस्माकं पूर्वजाः अतीव व्यवस्थितरूपेण, सुनिर्दिष्टेन, व्यवस्थितरूपेण अनेकानां रसायनिकप्रक्रियाणां उपयोगं आरब्धवन्तः, येषां मानकीकरणं तस्मिन् एव काले आसीत्। आचार्य सर प्रफुल्लचन्द्र रे (१८६१-१९४४) प्रथम आधुनिक रसायनशास्त्रज्ञ इति मन्यते । सः भारतस्य प्रथमा औषधिनिर्माणकम्पनी 'बङ्गल केमिकल्स एण्ड फार्मास्यूटिकल्स' इति संस्थापितवान् । आङ्गलानां वरिष्ठमण्डलेषु अपि सः अतीव

सम्मानितः आसीत् । अस्य प्रफुल्लचन्द्र रे इत्यनेन सुन्दरं पुस्तकं लिखितम् - 'हिन्दू रसायनशास्त्रम्' इति । अस्मिन् ग्रन्थे सः प्रतिपादयति यत् अस्माकं हिन्दुपूर्वजाः रसायनशास्त्रस्य विकासे दूरं अग्रे आसन् । अस्मिन् ग्रन्थे तेन वेदेषु भिन्न-भिन्न-रसायनानां उल्लेखः, परमाणु/परमाणु-विस्तृतविश्लेषणं, चरक-सुश्रुतयोः रसायनानां विषये विस्तृतप्रयोगानाम् विषये विस्तरेण लिखितम् अस्ति । पुस्तके केशरञ्जनकलातः पारेण विविधप्रयोगान् यावत् अनेके सन्दर्भाः सन्ति । अस्मिन् ग्रन्थे धातुविज्ञानविषये अपि तेन लेखनं कृतम् अस्ति । १९०४ तमे वर्षे लिखितेन एतत् पुस्तकं आङ्गलसंशोधकानां आयुर्वेदस्य, अस्माकं प्राचीनरसायनशास्त्रस्य च दृष्टिकोणं परिवर्तयति स्म । अस्माकं वेदेषु रसायनशास्त्रस्य बहवः सन्दर्भाः सन्ति । आयुर्वेदस्य प्रयोगानां उदाहरणानि अश्मन, मृत्तिका (मृत्तिका), सिक्त (वालुका), आयस (लोहं वा कांस्यं), श्याम (ताम्र), सिस (सीस) ।...क्रमशः सुधा साठ्ये मुंबई।

sudha_sathaye@yahoo.com